Timișoara, 1895. Anul II. Nr. 277. Sâmbătă în 16 (28) Decembre.

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). — **Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni:** 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abonamentele şi tacsele se plătesc în Timişoara.

Redactor responsabil: **Adrian P. Deseanu.**

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse), Nr. 41. **Telefon** (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4

Causa noastră, ca armă.

Timişoara, 28 Decembre.

Jurnalele puţine la numĕr, ce străbat din România preste graniţa ungară, ca şi corespondenţele ce ne vin din Bucureşti, prin descoperirile şi informaţiunile lor ne conving că lupta între opoziţiă şi guvern ḑi de ḑi se potenţează în agerimea sa, ear' arma de care oposiţia se foloseşte faţă de guvern, este earăşi causa şi unele dintrĕ afacerile noastre de aici.

Vedĕnd asta devenim îngânduraţi.

Prea de tot generală şi la ordinea ḑilei nise pare tactica în lupta politică de partid întrĕ stimaţii nostri confraţi din România. Aflându-se A în oposiţiă, cu această armă combate pe B, care se află la guvern; aflându-se B în oposiţiă, combate pe A, devenit la guvern, cu aceeaşi armă; şi dacă ar fi mai multe partide în oposiţiă una cu alta, e mai mult ca sigur, că cu aceeaşi armă s'ar izbí unele pe altele reciproc!

Aceasta tactică devine apoi tragi-comică atunci, când arma a izbutit a ridică pe unul sau pe altul dintrĕ luptători la fotoliul ministerial! În asemenea cas un astfeliu de norocos, fie A sau B, îşi ţine de datorinţă, ceea-ce este şi cam firesc lucru, a asvêrlí cât colo şi a nesocotí arma!

Mărturisim sincer, că aceasta tactică nu ne înveseleşte inima, şi eată de ce nu.

Ceea ce în România este „armă", pentru noi este o basă de esistinţă!

Noi suntem proprietarii armei.

Ca atari, şi iubind deopotrivă pe toţi fiii României, nu putem simţí nici o bucuriă, când fiii României cu şi prin a noastră armă se izbesc reciproc; dar' când s'ar întemplá, ca unii sau alţii dintrĕ dînşii sĕ-şi causeze chiar dureri sau perderi serioase, atunci chiar ne-am întristá de tot.

Trecĕnd însĕ preste asta, sĕ nu perdem din vedere, că o armă, fie ea cât de frumoasă, scumpă sau nobilă, dacă e armă, nu are de cât o unică meniţiune: a izbí, vulnerá, ucide; la urmă: a se tocí sau frânge! Noi, proprietarii ei, avem tot dreptul a fi jaluzi de ea şi îngrijaţi de soartea ei, căci, pre când ea dincolo este armă, pe atunci aici, la noi a casă — cum ḑiserăm mai sus — ea este temeiul şi basa esistinţei noastre.

Şi esperinţele triste ale trecutului nu prea îndepărtat ne-au convins, că cei ce causa noastră au folosit'o drept armă, au ştirbit'o de tot, au lovit cu ea acolo unde izbirea s'a resplântat asupra noastră a tuturora, ni-a vulnerat adânc corpul nostru!

Continuându-se această tactică, foarte mult ne temem, că arma nu va mai avê sĕ se aştepte de cât: ori la totala tocire, ori la frangerea şi nimicirea sa!

Planurile, cum cam înţelegem, sunt dejá făcute, stabilite, şi numai spre numitele scopuri sunt îndreptate.

Cooperatorii de mai nainte mereu se organisează, 'şi string şirurile, au început a se purificá, a se substitui, înlocuí unii pe alţii, ear' stimabilul căpitan aḑi mult mai mult voinic este, de cât oare-când....

Complicii dniei sale — tot aşa!

Adevĕratul interes naţional al românismului nu numai că nu pretinde, dar' nici că admite a *intrebuinţă drept armă* o causă atât de delicată şi deodată vitală pentru interesele noastre de esistinţă.

Greşită ni-se pare deci tactica. Dacă confraţii din România doresc a popularisá causa noastră în statul lor, credem că acest scop numai atunci s'ar putê bucurá de un genuin resultat, când popularisarea s'ar face în mod didactic, academic-literar. Folosită ca armă politică de partid, causa noastră nu poate de cât numai sĕ sufere scăderi, poate mai multe şi mai mari de cât foloasele ce se pot numai inchipuí. Căci cei ce o iubesc ca armă, o iubesc numai ca pe un instrument, şi numai până atunci, până când au lipsă de instrument. Cei ce se simt izbiţi de ea, aceia o urĕsc, persecută.... Numĕrul unora ca şi al altora, fie mare fie mic, nu impoartă de feliu în punctul iubirei, căci iubirea nu este concentrată în causă, ci în instrument, în armă.

Adevĕratul scop deci — prin această tactică nu se va ajunge nici-odată, ci se va strică numai causei.

Principiul naţional în salele comitatelor.*)

Arad, 25 Decembre.

(Articol final.)

Oare ce vor fi cugetând acei tineri studenţi şi absoluţi, zeloşi, înväpăiaţi în pepturile lor de sublimele idealuri naţionale, cari stând şi suferind în neajunsuri sub flamura sântă a naţiunei, încă de pe banca şcoalei sunt persecutaţi, traşi la respundere pentru sentimentele lor, pentru cari li-se detrag stipendiile, li-se perd ani de studii, ba devin şi închişi? Ce 'şi vor ḑice? Frumoasă recunoştinţă şi rĕsplată din partea românilor, din partea membrilor partidului naţional, cari se pun în luptă pentru a ridică pe cei renegaţi, pe cei ce 'şi bat joc de limba şi aspiraţiunile naţionale! Într'adevĕr ni-se dă frumoasă şi încuragiătoare satisfacţiune, ca — bag seamă — şi pe mai departe sĕ stăm tari şi sĕ ne ferim şi gândul de uscăturile şi lăpĕdăturile cetei renegaţilor, ca partidul naţional sĕ-i ridice pe umerii sĕi fericindu-i şi cântându-le Osana! Apoi — nu-i vorbă — minunată satisfacţiune pentru tinerime!

Şi sĕ nu cugete nime, că pentru serviciile acestea stăpânitorii nostri străini din Arad s'au mai îmblânḑit, căci fiind vorba de alegerea lui Dr. I. Suciu de subfiscal la sedria orfanală, străinii, cu toată ceata haitei lor de voturi, au zdrobit voturile românilor date pentru Dr. I. Suciu. De altcum pentru Dr. I. Suciu corteşii români au rĕmas tupiliţi ca obosiţi în alergările lor după Schenck şi Novák Kornél etc.

Astfeliu a decurs la Arad, unde pe spiritul şi pe principiile programului naţional nu s'a dat nimica, ci nişte suflete uşuratice, într'un mod temerar ne-au dus în noianul

*) Pe lângă părţile sale bune, acest articol are atât aci, cât şi în partea sa publicată în nrul antecedent, unele părţi cu cari redacţiunea nu se identifică, ba chiar a trebuit în parte sĕ le elimineze, ca de altă parte sĕ dăm loc criticei care adesea are bun resultat. — Red.

Foişoara „Dreptăţii"

Epigrame

scrise în „Concordia" din Lugoşiu.

I.

Doftorului . . . .

Faima-ţi merge de bun doftor,
Iai durerile cu mâna . . .
Şi, mĕ rog, asta-i dreptate!
Dacă cineva nu-ţi crede
Ia-l şi du-mi-l în progade
Şi arată-i resultate.

II.

Beristului . . . .

Totdeauna când ochiesc
Crigla lângă tine,
Vrĕnd-nevrĕnd, ca din senin,
Ḑeu, în minte 'mi vine
Ḑicerea din băbăluci:
Românu-şi înghite
Supĕrarea — şi conchid,
C'ai ḑile fripte . . .

Foc de paie.

Prietinul Nicolae erá foc; îl nebunise o copilă cu ochii frumoşi, cu pĕr blond.

Se schimbáse în toată făptura lui, în cât nu'l mai cunoaşteam. Şi eu stam înainte-i surîḑĕnd oare-cumva de năcazul lui.

— Tu nu ştii ce simţesc — începŭ — nu ştii, că ḑiua numai chipul ei îl vĕd, şi noaptea numai despre ea visez, despre pĕrul ei blond. Când cuget . . .

— Dar' bine, frate, când cuget cum te poţi aprinde aşa iute şi fără causă! Mai eri erai cum se cade, şi uite, acum nu mai eşti stăpên pe tine.

— Acum nu mai sunt, adevĕrat. Dar' acum sunt a—mo—ri—sat. Inima vorbeşte, inima . . .

— Şi eu te asigur, că nu inima. Un simţĕmênt efemer, născut instinctiv sub impresiunea unui moment, nu poate fi din inima. Cel mult dacă o faci neprecugetat, şi pentru aceea nici nu durează. Dar' simţĕmêntul adevĕrat al iubirei profunde şi sfinte nu poate avê un început aşa neprecugetat!

— Neprecugetat? Mi-ar plăcê sĕ-ţi vĕd filosofia când vei fi şi tu în aşa moment. Când doi ochi frumosi te cuprind în lumina lor tainică şi blândă . . . Când ea te priveşte visătoare, pre când vêntul îi aruncă în faţă şuviţe din pĕrul ei . . .

— Blond!

El mĕ privì supĕrat; nu înţelegeá cum îmi pot bate joc de „simţĕmêntul lui cel mai nobil". Şi eu eram aşa de convins, că vorbesc adevĕrul. Ştiam, că prietinul meu se aprinde iute, apoi el abia cunoşteá pe respectiva; a vĕḑut'o numai şi s'a îndrăgit de ochii ei, cari i-se păreau aşa de prietinoşi.

Îmi veniá aşa de curios, că Nicolae, cel vecinic vesel, care rideá de „prostiile dragostei", sĕ deviná deodată şi serios şi amorisat:

— Cât eşti de copil!

El nu rĕspunse nimic, se păreá, că nici n'a auḑit observarea mea, apoi venì mai aproape de mine:

— Ochii aceia albastri . . . Câtă bunătate . . . câtă blândeţă . . . câtă iubire sfântă pot revărsă. Şi când ştii, ca ei pot sĕ fie ai tĕi . . . ochii aceia frumosi ca ceriul . . . şi adânci, nemărginiţi, ca marea.

Am încetat de a mai glumí; vocea prietinului meu erá tremurătoare, ochii 'i erau de jumĕtate închişi, mĕ cuprinse în braţe, inima-i băteá sĕ-i sfarme peptul.

Prin minte 'mi trecŭ un cuget aşa de ciudat. Cum s'a putut îndrăgí prietinul meu aşa „pe blind" de o fată necunoscută, şi pe deasupra respectiva se mai chiămá şi Eva!

Dar' totuşi nu am cutezat sĕ-i stric visurile, prea erá emoţionat. Îmi păreá rĕu, că nu puteam rĕmânĕ mai mult timp împreună cu prietinul meu; trebuiá sĕ merg în un alt oraş. La despărţire prietinul meu îmi promise, că 'mi va scrie.

alegerilor amploiaților străini, candidați fără de noi, și astfeliu ne-am făcut punte străinilor și renegaților.

Am dat primele probe de »îndulcire«. — Nu ne cunoaștem încă. Nu toți cei lăudați, că sunt »gură de aur«, au tot-odată și inimă veritabilă românească, căci unii dintre cei ce strigă mai tare bătêndu-și pepturile întrê români, tot aceia, cu aceeași »gură de aur« strigă și la spatele românilor, întrê unguri, căutând numai la »preț«, pe care tind sê-l aibă și întrê români și întrê unguri, după »trebuințe«.

La noi se pune încă puțin pond pe »caracterul omului«, la noi mai mult valorează »gura« de cât faptele și caracterul. Cei cu vorbele dialecticei și a sofisticei pe gură sunt »tongeberii«; la faptele lor și la caracterul lor numai puțin, mai de multe-ori nici că ne uităm. —

Da, e frumos, că și la Arad după o lungă vreme, 'nainte cu doi ani a vorbit românește în sala comitatului protopopul Gurban și după el și preotul Evuțan în causa căsătoriei civile. Cu gura românește au vorbit ei, dar' sê vedem, esempli causa, faptele, ținuta și îndemnul lor. Gurban, știm, că până ce a dat pe el ceva guvernul și i-s'a părut guvernului folosibil, al lui om erá, la 1884 faimosul Tisza l'a ales de deputat dietal guvernamental; când n'a mai trebuit guvernului — i-a dat drumul. Gurban, om cuminte, ca sê se rehabiliteze la români, și-a spălat pêcatele ușor, cu o vorbire românească dișă în sala comitatului, și toate sunt bune, el a devenit »gură de aur«. — Preotul Evuțan — a vorbit românește în sala comitatului, îndată după Gurban, în causa căsăroriei civile. Și s'au făcut toate earăși bune. Ambii sunt acum lăudați ca cei mai buni români. Au bună socoteală astfeliu de oameni, ei cunosc bine slăbiciunile poporului român.

Poporul francez știți de ce are vieață și în veci nu va perí, și pentru ce el pururea va fi cel mai mare, mai admirabil și mai superior? Pentru-că în genialitatea sa el nu se închină persoanelor și oamenilor ca popoarele mai semiculte inclinate spre servitute, — nici lui . . . . nici lui Sturdza, nici lui Lesseps nici lui Boulanger, — ci el se închină principiilor vecinic drepte. Poporul francez e în stare, ca în toată sêptêmâna sê rêstoarne și sê lapede câte un guvern, dar' își lapêdă numai oamenii cari mistifică principiile naționale, — ca astfeliu sê rêmână în veci triumfătoare principiile. Și în aceasta consistă tăria, superioritatea și vitalitatea acestui popor. De la el sê luăm și noi învêțătură și esemplu, dacă voim sê trăim ca națiune.*) Sê stimăm și urmăm principiilor naționale, programului național și consecințelor lui, — dar' sê nu ne închinăm oamenilor. Nu cunoaștem cultul idolilor.

Omicron.

*) Da, aveți drept; însê atunci vom putê *face* ca ei, când vom fi noi de noi în parlament! — Red.

La o sêptêmână după acestea, primesc în adevêr epistolă de la — prietinul Nicolae. Eram curios și totuși ca și când aș ști conținutul epistolei, am început a ride . . . .

„Abia i-am făcut cunoștința . . . . . și am aflat că are alt „ales“ . . . . și că eu sunt superflu. La început eram supêrat grozav, mê simțiam singur și părăsit, nu știu ce simțêmintе me cuprindeau când am mers a casă! Aici instinctiv mi-am scos diariul, am rupt câteva foi, am luat apoi epistola de dragoste, ce erá sê i-o dedic *ei*. Și punêndu-le grămadă, le-am aprins. ‘. . . . „Și s'a făcut lumină!“ Și în lumina aceea am vêdut, că totuși am fost — după cum dicu tu — cam „neprecugetat“. Sê scrii în năsip o istorie de dragoste. Și apoi sê te superi dacă ți-o spulberă vêntul?! Dar' cine sunt eu pentru ea, când abia de câteva dile mê cunoaște? Și cine e *ea??*

În fine totul e copilărie!

„Flacările se stingeau încet, și cu ele am simțit cum se stinge din inima mea și un simțêmênt efemer, în a cărui sfințenie, cu o oară mai 'nainte, eram gata sê jor!“

Cu toate că me așteptam la așa ceva, totuși nu știu ce impresiune a făcut asupra-mi scrisoarea prietinului meu, doară aceea a nestatorniciei.

Erá o di de toamnă, frundele cădeau „rênduri, rênduri“ suflate de un vênt pribeag și rece . . . . Pe câmp niște copii sburdalnici săriau pe întrecute preste un foc; adunaseră frunde uscate, preste cari puneau paie, ca sê se aprindă mai iute.

Stiau doară și ei, că focul de paie e numai jucărie . . . . . se aprinde iute, arde în fiacară mare, — ca sê se stingă cu atât mai curênd!

Alecsandru.

„Sêrmana chestie națională“

Sub titulatura aceasta „Adevêrul“ din București scrie urmatoriul articol:

„În sfirșit a început sê se facă puțină lumină asupra acestei nenorocite cestiuni, care a produs cel mai mare întunerec *în capetele naivilor*. Cestiuna națională care a făcut deliciile entusiaștilor, care a făcut sê sbîrnâe atâtea coarde patriotice și sê se ridice din noroiu atâtea nulități, întră astădi în cea din urmă fasă, *care o va conduce la perirea sigură.*

Scuzele D-lui Dimitrie Sturdza și tot ce a spus la Iași în cestiunea națională au fost cuvêntul de ordine dat instrumentelor sale din Ligă și celor cari au influință la diariul „*Tribuna*“. Inmediat a început campania pentru împăcarea cu ungurii, adecă o campanie care sê dovediască ungurilor, că numai presența lui Dimitrie Sturdza în capul guvernului poate sê asigure liniștea în Statul maghiarilor.

În această afacere tristă aflăm lucruri destul de interesante. Așa ni-se spune, că elementul sturdzist care lucrează la „*Tribuna*“, ajutat de oarecari „martiri“ transilvăneni aflători în București, au scris în acel diariu de preste munți câțiva articoli, în cari au declarat că momentul unei împăcari cu maghiarii a sunat.

Știu pertinamente, că această campanie nedaunnă a revoltat în gradul cel mai înalt pe bêtrânul Dr. Rațiu, care alaltă-eri abia a eșit din pușcărie. Eminentul patriot, omul integru, care cu un stoicism rar a făcut toate sacrificiile în interesul causei naționale, a început sê fie atacat și săpat de cătră cățêlușii D-lui Sturdza, și deja i-se pregătește o soarte egală cu a lui Mocsonyi, adecă i-se dă a 'nțelege, că după metodul colectivist va fi proclamat: *trădătoriu al neamului.*

În România foarte puțini sunt aceia cari știu câte meschinării se petrec astădi cu marea cestiune a românismului. Drul Rațiu, pentru a împedecă transformarea „Tribunei“ într'o gazetă sturdzistă-maghiară, a fost nevoit, dilele din urmă, sê pună secvestru pe acest diariu în vîrtutea unei polițe de 18 mii de lei care-'i garantează drepturile de proprietate, și numai astfeliu a fost în stare sê zădărniceascâ planurile ascunse ale Dlor Sturdza, Slavici, Albini și compania. (Brote!)

Oamenii cari au suferit dincolo, cari au stat întemnițați și s'au aruncat cu capul plecat în mijlocul luptelor periculoase, nu se împotrivesc la o împăcare cu ungurii, dar' demnitatea lor se revoaltă când vêd că li-se propune desarmarea numai pentru că dl Mitiță Sturdza a ajuns prim-ministru.

Aceasta este nu numai o politică de slugi fără rușine, dar' este încă și o impertinență față de bărbații ca ceilalți fruntași de dincolo. A le propune astădi desarmarea, când maghiarii n'au concedat nici o iotă măcar din cerințele românilor, însemnează a le spune, că cestiunea națională n'a fost de cât cestiunea partidului național-liberal din România. Ați făcut toate jertfele, v'ați ruinat materialicește, ați zăcut pe paiele temnițelor și ați îndurat toate suferințele, însê toate acestea n'aveau de cât un singur scop: *înălțarea Dlui Sturdza la scaunul de prim-ministru.* Astădi scopul a fost ajuns, prin urmare: jos armele!

„Dl Sturdza a luat angagiamente *față de contele Goluchovski*, și aceste angagiamente trebue sê le țină. Când un om politic este până într'atâta un falit al demnităței, în cât sê rostiască în public scuse poruncite de la consulatul austro-ungar, *neapêrat că e ținut sê întrebuințeze cele mai estreme mijloace pentru a esecută porunca Vienei.*

„Pentru moment ținta sturdziștilor de aci și de dincolo este sê înlăture pe D-rul Rațiu din capul mișcărei și sê-l înlocuiască cu oarecari „*martiri*“ *de carneval, cari petrec nesupărați la București, și cu alți martiri, cari nu sunt mai nefericiți preste munți.*

„Eată ițele cari se țes de cătră dl Sturdza și antipatica sa camarilă.

„Acuma aștept la lucru pe acea tinerime entusiastă, care a făcut atâta sgomot cu sentimentele ei patriotice. Vreau sê vêd, dacă este capabilă de iniciativă și de independenți, ori va rêmânê imposibilă pe câtă vreme impulsiunea nu va veni de la clubul național-liberal?“ (*Const. C. Bacalbașa.*)

Același jurnal scrie și urmâtoarele:

„Căderea dlui *V. A. Urechiă* la vice-presidența senatului face parte din politica cabinetului colectivist, care s'a inaugurat prin scusele dlui Dimitrie Sturdza la Iași.

„*Dl Sturdza a făgăduit formal representantului Austro-Ungariei, că presidentul ligei culturale nu va fi ales vice-president, și așa s'a întêmplat.*

„Slugoii ungurilor de astădi, agitatorii naționalisti de eri, oameni cari acusau pe conservativi, că au devenit trădători de patrie fiind-că nu secundau politica dlui Sturdza, *nu mai pot suferi nici macar presența naivilor, cari ca dl Urechiă, au luat în serios mișcarea națională.*

„Mâne diarele maghiare au sê laude înțelepciunea politică a liberalilor.

„Suntem în plin regim de șarlatani!

Austro-Ungaria.

„Alkotmány“. Foaia oficială a partidului poporal, despre anunțarea căreia și noi luăserăm la timpul sêu notiță, și-a început deja aparițiunea. Din articolul program, semnat de contele *Zichy Nándor*, relevăm următoarele:

După o reprivire istorică asupra luptelor constituționale din trecut ajunge la stările politice actuale, asupra cărora întrê altele se pronunță astfeliu: „Adi nu poporul alege; adi banul, vênarea după oficii, acapararea de averi și scoaterea la mezat a instituțiunilor necesare pentru binele public, ba nu a rare-ori forța brută, sunt mijloacele acceptate și recunoscute intru câștigarea voturilor electorale. E coruptă, e inficiată însași basa constituțiunei representative poporale — și cu amarul zimbet al cinismului vestesc venalitatea alegêtorilor și neagă nu numai legala, ci și morala îndreptățire a liberei alegeri a poporului, despoind pe basa aceasta și sub diferite pretecste miile alegêtorilor de dreptul lor electoral.“

La alt loc dice: „E corupt în națiune nu numai moralul public, ci și cel politic“ . . . . .

„Respectarea drepturilor și a libertăței nu mai esistă, dar' esistă în locul ei un altariu pe care acest sistem e gata sê aducă jertfe di de di; acesta e idolul câștigului . . . . .

După ce face o descriere atât de posomorîtă a stărilor politice și sociale, înșiră dorințele pentru a căror realisare „Alkotmány“ a pășit pe terenul luptei.

„Noi voim sê facem constituțiunea adevêr, representanța poporală realitate,

Voim sê restabilim conturbata ordine socială și morală.

Libertatea religionară nu voim s'o accentuăm numai în frase goale pe seama necredincioșilor, ci s'o susținem și asigurăm pentru bisericele (confesiunile) esistente.

Noi voim sê susținem basa reală și creștină a acestui stat, și unde aceea 'i atacată, s'o restituim în deplinătatea ei.

Pe terenul productiv voim, ca maghiarul sê-și poată ține moșioara, acea bucată de pământ ce a moștenit'o ori și-a câștigat'o cu sudoarea feței sale, sê poată trăi după ea și pe aceasta basă sigură sê dureze acea familiă, carea sê crească patriei cetățeni în adevêr fideli, în adevêr deobligați patriei, și în consecuență veritabili cetățeni ungari“ . . .

Transacțiunea austro-ungară. Din Viena se scrie, că ministrii Ungariei vor merge în primele dile ale lui Ianuariu la Viena spre a începe cu colegii lor austriaci pertractările pentru re'noirea transacțiunei. „Neue Fr. Pr.“ susține a ști, că ministrii ungari merg la aceste pertractări cu program formulat deja, și că guvernul ungar va insistă pre lângă condițiunea, că în privința transacțiunei financiale nu va face nici-o declarațiune deobligătoare, cât timp din partea guvernului austriac nu i-se vor dá garanțe sigure, că nu va pune pedeci regulărei definitive a valutei.

Străinătate.

Acte diplomatice compromițêtoare. (Sofia, 27 Decembre.) Se dice, că actele furate de la consulatul sêrbesc de aici ar fi *foarte compromițêtoare pentru agentul diplomatic Rista Danici.* Conform acestora Danici ar fi implicat în anumite machinațiuni secrete, *cari erau îndreptate contra principelui Ferdinand* și agitau pentru uniunea personală bulgaro-sêrbă, în fruntea căreia ar fi avut sê fie pus regele *Alexandru.* — Rechiămarea lui Danici se crede a fi inevitabilă.

Din sobrania bulgară. (S o f i a, 27 Decembre.) La desbaterea budgetului ministeriului lucrărilor publice s'a desvoltat animată discuţiune la posiţia speselor pentru edificarea palatului princiar. Caravelov acusă pe cei din giurul principelui, că se îmbogătesc din banii destinaţi pentru edificarea palatului, ear' deputaţii socialisti şi aderenţii lui Radoslavov imputau guvernului, că prin risipa şi izida sa prăpădeşte ţeara. — După replica ministrului-president Stoilov, a presidentului sobraniei şi a mai multor deputaţi guvernamentali, sobrania a votat întregul budget.

Telefonul în serviciul armatei. (P e t e r s b u r g, 26 Decembre.) *Portul strategic de la Kronstadt va fi pus în legătură cu palaturile imperiale din Petersburg, Petorhof, Gatşina şi Cerskoje-Selo* prin reţea telefonică.

Crisă de cabinet în Sêrbia. (B e l g r a d, 27 Decembre.) Prefectul oraşului *Cladora* s'a încercat sĕ disolve senatul orăşenesc — liberal —, la ce *senatul s'a opus, ear' poporaţiunea i-a ţinut parte.* Afacerea a degenerat în bătaie, în carea *mulţi cetăţeni şi gendarmi au fost răniţi, ear' gendarmeria a fost silită sĕ-şi caute scăparea cu fuga. Abia la întrevenirea miliţiei s'a putut restabilí pacea.* — În afacerea aceasta a plecat inmediat o deputaţiune la regele. Rĕspunsul regelui, dat la plânsoarea deputaţiunei, esplicându-se din el *reprobarea* procedurei ministrului de interne D. Marcovici, *a provocat crisă de cabinet parţială.* De succesor al ministrului desavuat se aminteşte Nicola *Stefanovici.* De altcum p o s i ţ i u n e a î n t r e g u l u i c a b i n e t s e c r e d e s d r u n c i n a t ă.

Finanţele Franciei. (P a r i s, 27 Decembre.) În firul desbaterilor budgetare în *senat* ministrul de finanţe *Doumer* a protestat contra aserţiunei, ca adevĕratul deficit s'ar urcá la suma de 250 milioane. Ministrul a declarat, că perceptele şi erogatele budgetului sunt în deplin ecuilibru şi că situaţiunea financiară a Franciei e cu mult mai favorabilă de cât situaţiunea multor alte state.

Presidentul Faure la Nizza. (P a r i s, 27 Decembre.) Se raportează oficial, că presidentul *Faure* împreună cu ministrii *Bourgeois* şi *Lockroy* va merge pe la începutul lui Martie la Nizza, ca sĕ asiste la desvĕlirea monumentului ridicat în memoria jubileului de un seclu, de când Nizza aparţine Franciei. — Cu aceasta ocasiune Faure va salutá în persoană pe împĕratul-rege *Francisc Iosif*, pe regina *Victoria* a Angliei şi pe moştenitoriul tronului rusesc mare-ducele *George.*

Muntenegrul la esposiţiunea universală din Paris. (C e t t i n j e, 26 Decembre.) Guvernul muntenegrin a notificat oficios guvernului francez, că va participá la esposiţiunea universală de la 1900.

Congresul macedonean. (S o f i a, 27 Decembre.) „Mlada Bulgari“ spune, că la congresul macedonean pre lângă comitetele provinciale au luat parte şi 37 delegaţi, între cari generalul *Nicolajev*, fostul ministru Pomjanov şi şeasă deputaţi. În congres s'a decis a se face unele modificări în organisare şi alegerea unui nou comitet sub numirea de „Comitetul macedonean suprem“.

Conflictul anglo-american. (L o n d r a, 27 Decembre.) Toate rapoartele americane dau situaţiunei o faţă mult mai favorabilă, de cum erá în ḑilele trecute.

(N e w - Y o r k, 27 Decembre,) *World* publică telegrama comună a prinţului de *Wales* şi a celui de *York*, de următoriul cuprins:

„Nu putem crede alta, de cât că actuala crisă va avé resolvare mulţumitoare pentru ambele naţiuni şi că aceleia 'i va urmá earăşi prietinia ce de atâţia ani esistă între ele.“

Crisă de cabinet în Italia. (R o m a, 27 Decembre.) În cercurile politice dominează părerea, că guvernul stă în faţa unei parţiale crise de cabinet find-că posiţia parlamentară a unor ministri în timpurile din urmă a luat caracter atât de grav, în cât va fi inevitabilă retragerea lor. Acestia ar fi: ministrul de interne, cel de rĕsboiu şi cel de justiţie. — Cestiunea crisei va primí resolvare după feriile parlamentare.

Situaţiunea în Turcia. (C o n s t a n t i n o p o l, 27 Decembre.) Ştirea mai multor ḑiare din străinătate, că în vilajetele *Erzerum* şi *Van* turcii încă tot mai continuă silniciile şi despoierile, n'a primit nici un feliu de confirmare; tocmai din contră, rapoartele sosite din districtele amintite constată unanim, că operaţiunile pacificărei progresează fără nici o împedecare.

(S a l o n i c, 27 Decembre.) Comisiunea de reforme a provinciilor europene şi-a terminat activitatea în vilajetul Salonicului şi şi-a substernut raportul la Constantinopol. Notabilităţile creştine ascultate din partea comisiunei au declarat unanim, că *sunt pe deplin mulţumiţi cu stările actuale* (??) şi nu doresc nici un feliu de schimbări.

Cestiunea Cretei. (A t h e n a, 27 Decembre.) Ministrul de esterne al Greciei a cercetat de-a rêndul pe toţi representanţii de aici ai celor şease mari puteri şi li-a dat desluşiri cu privire la cestiunea cretensă. A descris raporturile esistente actuale, accentuând datorinţa guvernului elin de a luá în apĕrare drepturile cretensilor. Tot-odată în numele guvernului a rugat pe toţi acesti consuli sĕ atragă atenţiunea guvernelor asupra necesităţei de a întrevení la Poarta şi astfeliu a împedecá escesele în Creta. — Guvernul Greciei e de părerea, că pentru întêmplările din Creta singur guvernorul Carateodori paşa e responsabil, care fără recerutul bun tact a recurs la mĕsuri represive militare. Consulii au promis, că vor raportá guvernelor lor şi că rĕspunsul îl vor comunicá ministrului.

Dorinţa de pace a Rusiei. (P e t e r s b u r g, 27 Decembre.) „Bicsevija Vjedomosti“ ocupându-se cu întroducerea cursului de ruble în aur pentru anul 1896, scrie că abstragênd de la importanţa ce aceasta disposiţiune o are pentru comerciu şi industrie, *ea va face efect necondiţionat liniştitoriu asupra întregei lumi politice*, dând o nouă dovadă despre i u b i r e a d e p a c e a R u s i e i. Ministrul de finanţe nu ar fi luat asupra-şi un astfeliu de angagiament — ḑice numitul ḑiariu — cum e ficsarea pe un an întreg a cursului de escompt, dacă nu ar fi convins, că stabilitatea acestui curs *corĕspunde stabilităţei iubirei de pace, de carea e pătrunsă politica esternă a Rusiei.*

Cronică.

Timişoara, 28 Decembre n.

La Nizza . . . . La începutul sĕptĕmânei acesteia a sosit la Nizza moştenitoriul de tron al Rusiei, mare-ducele *George*, ca prin aerul cald, balsamic, al Rivierei cel puţin sĕ mai împedece câtva catastrofa, carea din causa tuberculosei şi aşa va urmá inomis. Palid, obosit de călĕtoria pe mare, a debarcat morbosul prinţ şi împreună cu rudeniile ce'l aşteptau în port a mers la locuinţa pregătită pentru dînsul în villa „Les Terrasse“. Păreţii dormitoriului sunt acoperiţi de picturi în oleu, odăile au aspect rigid, trist, în tocmai cum e întregul Cap d'Ailes unde e situată villa, şi unde moştenitoriul puternicului imperiu rusesc probabil că ultimele ḑile ale vieţei sale şi-le va trăi! —

Notele de stat 1 fl. v. a. se primesc în circulaţiune ca plată numai până la finea anului, adecă până în 31 Decembre n. 1895. De aici încolo, până la 30 Iuniu 1896, se vor primí ca plată numai la cassele statului. Ear' după terminul acesta, până la 31 Decembre 1899, se vor rescumpĕrá numai pe lângă petiţiune. — Facem încă odată atenţi pe cetitorii noştri, că piesele de bani de câte 20 cr. şi de câte 4 cr. se mai primesc în aceeaşi valoare la cassele statului şi la oficii, ca plată numai până la finea anului curent. După terminul acesta statul nu le mai rescumpĕră. Piesele de câte 10 cr. nu sunt încă revocate. De-ocamdată ele circulează şi mai departe.

Petrecere. Junimea română chiorană învită la *petrecerea cu dans*, care se va arangiá în sala ospĕtăriei din Şomcuta-mare Joi, la 9 Ianuariu st. n. 1896. Comitetul arangiatoriu: Vasile Dragoşiu, advocat, president; Vasile Butean, Vasile Coteţ, Dr. Atanasiu Coteţ, Augustin Dosa, Augustin Dragoş, Teofil Dragoş, George Lengyel, George Micu, Victor Nilvan, membri în comitet. Preţul de întrare pentru fie-care persoană 1 fl. Începutul la 7 oare seara. Venitul curat este destinat pentru ajutorarea cu cărţi didactice a elevilor sĕraci de la şcoalele elementare române din Chior. Suprasolviri se primesc cu mulţumită şi se vor cuitá pe cale ḑiaristică.

Întunecime de soare în 1896. După un interval de mulţi ani, anului 1896 i-s'a dat sĕ aibă o completă întunecime de soare, carea se va vedé în toate particularităţile ei numai în *Badsö* în Norvegia. Întunecimea va întrá în 9 August la 5 oare 55 minute dimineaţa şi va durá 37 secunde. *Royal Society* şi *Royal Astronomical Society* din Anglia organisează o espediţiune, carea pe timpul întunecimei sĕ călĕtorească la polul nordic. Organisarea e concredută biroului din Londra al societăţei de călĕtorii *Harrey Gaze and Sons.* Trupa escursiunei va plecá din Londra în 25 Iuliu pe vaporul *Norge King* şi se va re'ntoarce în 24 August.

Un student universitar regal. La facultatea de medicină a universităţei din *Lissabona* s'a supus esamenelor un medicinist de cea mai înaltă posiţiune socială. *Amalia*, regina Portugaliei, a fost acest „student“, care a rĕspuns la întrebările profesorilor cu atâta precisiune în cât a făcut de ruşine pe mulţi studenţi gavaleri. După terminarea esamenului corpul profesoral s'a postat în faţa celui mai distins şi mai frumos elev şi i-a gratulat în calde cuvinte pentru succesul esamenului. Regina mai are sĕ fie student universitar încă doi ani, după cari va obţinĕ diploma de doctor. Studiile şi-le face cu foarte mare seriositate, aşa, că de multe-ori cercetează chiar şi spitalele publice, unde pentru fie-care morbos are câte o vorbă bună. Când se rĕspândeşte vestea visitei, toate spitalele se umplu de bolnavi, cari se fac morboşi numai ca sĕ poată vedé pe regina.

Tinerimea gr. or. rom. din comuna Bazoşiu învită la concertul ce'l va arangiá în preseara a doua a „Naşterei Domnului“, adecă în 26 Decembre st. v. pe lângă următoriul

P r o g r a m:

1. Neguri dese (Serenadă) de G. C. Porumbescu.
2. „Româncuţa“, melodie poporală arangiată pentru cor micst (sextet) de A. Bădescu.
3. „Nuşa“, poesie de G. Coşbuc, declamată de Nicolae Cloambeşiu.
4. „La fântâna . . .“, melodie poporală arangiată pentru cor cuartet de A. Bădescu.
5. „Glosa“, poesie de I. Ascan, decl. de T. Petroane.
6. „Mândruliţa din Banat“, poesie poporală arangiată pentru cor cuartet de A. Bădescu.
7. „Cisla“, cor cuartet de G. C. Porumbescu.

După concert urmează representarea unei unei piese teatrale şi jocurile naţionale „Bătuta“ şi „Căluşeriul“.

Preţul de întrare: de persoană 50 cr., de familie 1 fl. 50.

Suprasolviri se vor cuiá pe calea jurnalistică.

Banii incassaţi se vor întrebuinţá spre scopuri filantropice.

Comitetul arangiatoriu.

Literatură, artă şi ştiinţă.

„Transilvania“, foaia oficială a „A s t r e i“, Nrul ultim (12) al anului curent conţine finea disertaţiunei „Care este femeia cea mai frumoasă?“, disertaţiune rostită de I. Popescu la adunarea generală din Blaşiu; apoi procese verbale despre şedinţele comitetului central, etc. Cu acest Nr. prim-secretariul de până acum al A s t r e i îşi ia adio de la publicul cetitoriu anunţând, că pentru viitoriu depune redacţiunea în mânile următoriului sĕu, nou alesul prim-secretariu Dr. Corneliu *Diaconovich.*

Din procesele verbale relevăm conclusul de sub Nr. 202 (şed. de la 23/XI) prin care se pun la disposiţiunea redacţiunei 400 fl. anuali spre a remunerá colaboratorii esterni ai „Transilvaniei“, şi se autorisează redacţiunea, ca „cu începere de la 1 Ianuariu 1896 sĕ poată modificá şi formatul esterior al foaiei“.

Amicul tinerimei, redactat sub îngrijirea lui I. *Moisil*, director gimnasial în T ê r g u J i u. Nrul 2—3 al anului curent conţine: Vieaţa şi descoperirile lui A n d r é - M a r i e A m p è r e în studiul electricităţei (cu portretul savantului), ; Tudor Vladimirescu şi opera sa (cu portretul); diferite studii şi descrieri din domeniul ştiinţelor naturale, al istoriei (Roma vechiă) şi al matematicei (Algebra), cum şi alte naraţiuni şi notiţe folositoare pentru tinerime. Revista are ca supplement „A m i c u l c o p i i l o r“ redactat de Z. Arbore şi Dr. V. Crasescu Basarabeanul, sub presidenţa distinsului limbist român *B. P. Haşdĕu.* „Amicul tinerimei“ are pe pagina primă drept devisă: *„Cultură. Morală. Iubire de neam. Ştiinţă. Muncă“* şi axioma marelui botanist *Linné*: „S t u d i u l n a t u r e i e s t e d r u m u l c e l m a i p l ă c u t, c e n e d u c e l a a d o r a r e a l u i D u m n e ḑ e u“. Aceste două devise, apoi persoanele cari conduc redactarea revistei, sunt gagiu destul de sigur, spre a puté recomandá abonarea ei tuturor acelora, cari se interesează de buna creştere a tinerimei noastre.

Posta Redacţiunei.

Sincer. Mulţumim pentru cele trimise, dar' — cestiunea e finalisată. Au sosit post festa.

Învitare de abonament

la

DREPTATEA

Cu diua de 30 Novembre a. c. stilul nostru, espiră abonamentele pe acest cuartal și cele făcute pe luna Novembre.

Rugăm și invităm pe dnii abonați sĕ grăbiască cu renoirea abonamentelor, ca astfeliu sĕ remânem în curent cu espediția foii.

Abonamentele se fac mai ușor prin mandate postale.

PREȚUL:

pe ¼ de an fl. 2.50

pe 1 lună 85 cr.

Rugăm a se scrie curat și legibil numele abonentului, locuința și posta ultimă, eventual sĕ se lipească pe mandatul postal adresa tipărită sub carea li-se trimite „Dreptatea."

Cu stimă

Administrația foii „Dreptatea."

Bursa de Budapesta din 27 Decembre 1895.

Datoria de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 . (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. . (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. . . .	$4^{2}/_{10}$	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug. .	$4^{2}/_{10}$%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . . .	$4^{2}/_{10}$%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . . .	$4^{2}/_{10}$%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraș. Budapesta 1890	4½%	100.15

Előfizetési felhivás!

Magyarország alkotmányos szabadságában él. Ezen alapra fektették őseink és első királyaink országunkat, ez alapon épült fel a magyar állam ezer esztendeig; azért ezen az alapon lehet és kell fenntartani a jövőben is.

Ezt akarjuk!

A nép javát, törvényes jogát, szabadságának védelmét, hitének tiszteletét követeljük az államtól, kormanytól és törvényhozástól.

Ezért alapítottuk a néppártot és ezért indítunk 1896. évi január 1-től kezdve egy politikai napilapot ezen czímmel:

„ALKOTMÁNY"

Az „ALKOTMÁNY" megindításával megkivánunk felelni azon ohajtásnak, mely évek óta és mindig sürgősebben oly keresztény napilapot kiván tőlünk, mely a néppárt részéről kifejtett politikai és társadalmi programnak országos közege legyen.

Az **„ALKOTMÁNY"** egész határozottsággal és a szó legtágabb értelmében politikai lap kiván lenni.

Az **„ALKOTMÁNY"** hazánk ezredéves történetéből és ezen történetből fejlődött alkotmányunkból fog kiindulni.

Az **„ALKOTMANY"** képviselni fogja azon mozgalmat, melyet a szabadelvű párt egyházpolitikájának ellenzése keltett; ezért kizárólag, felekezeti, vagy egyházi lap nem leszen.

Az **„ALKOTMÁNY"** az alkotmány szentségét, a magyar állam és nemzet érdekeit teljesen megőrizni kivánja és ezt a hon minden nyelvű polgárai irányában egyenlő igazsággal akarja szolgálni.

Az **„ALKOTMANY"** a kiegyezést, az 1867. évi XII-ik törvényczikket ujabb viták tárgyává tenni nem kivánja, hogy minden erőt egyesíthessen.

Az **„ALKOTMÁNY"** törekvéseinek egyik főczélját képezi a nép anyagi érdekeinek biztosítása és fejlesztése; mert az anyagi jólét az erkölcsi szabadsággal és a politikai függetlenséggel együtt jár.

Az **„ALKOTMÁNY"** a politikai jogok szabad gyakorlatának biztosítását követeli.

Az **„ALKOTMÁNY"** az igazságot és jogot mindenki iránt és mindenkivel szemben meg akarja védelmezni; azért e hon minden polgárát valláskülömbség és polgári állásra való tekintet nélkül előfizetőinek sorában reméli egyesíthetni.

Az alkotmány az államnak és társadalomnak legfőbb biztosítéka, melyben az anyagi függetlenség és az erkölcsi szabadság gyökerezik; ezért jelszavunk legyen az alkotmány védelme!

Budapest, 1895. deczember 8-án.

Hazafias üdvözlettel ***Zichy Nándor gróf.***
Esterházy Miklós Móricz gróf.

Az **„ALKOTMÁNY"** politikai czikkeit közéletünk kiváló férfiai és a magyar hirlapirodalom legkedveltebb publicistái fogják irni; hirlapirodalmi és közgazdasági részét kipróbált erők szerkesztik s benne a zsurnalisztikai tisztesség és becsületesség teljes mértékben meg fog tartatni.

A néppárt uj politikai, irodalmi és közgazdasági napilapjának mutatványszámai már karácsonkor a lap saját nyomdájában fognak megjelenni ily czímmel:

„ALKOTMÁNY".

Az „ALKOTMÁNY" előfizetési ára a legolcsóbb:

Egész évre	10 frt — kr.
Félévre	5 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Egy hónapra	1 frt — kr.

Egyes számok ára helyben 3 kr., vidéken 4 kr.

Kapható az ország összes dohánytőzsdéiben. Mutatványszámok 100.000 példányban fognak szétküldetni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, Baross-utcza 59. szám,

hova az előfizetési pénzek, reklamációk és a lap szellemi részét érdeklő összes közlemények küldendők.

135 2—3

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.